

ESPERANÇA DINS LA FOSCOR

EL FIL D'ARIADNA
103

Títol original: *Hope in the Dark*

© 2016 Rebecca Solnit

© 2017 Bel Olid, per la traducció

© 9 Grup Editorial, per l'edició

Angle Editorial

Muntaner, 200, àtic 8a · 08036 Barcelona

T. 93 363 08 23

www.angleeditorial.com

angle@angleeditorial.com

Primera edició: octubre de 2017

ISBN: 978-84-15307-97-6

DL B 23632-2017

Impress a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió
en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació
o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Rebecca Solnit

ESPERANÇA DINS LA FOSCOR

**Guia per canviar el món
sense rendir-se mai**

Traducció de Bel Olid

 Angle Editorial
1992-2017

Res del que ha passat hauria de considerar-se perdut per a la història.

WALTER BENJAMIN

Si no li agraden les notícies... surti i creï'n de seves.
Frase de tancament del periodista WES NISKER
a l'emissora de ràdio KSAN als anys setanta

Índex

Motius per a l'esperança	11
1. Mirar-se la foscor	33
2. Quan vam perdre	39
3. El que hem guanyat	49
4. Falses esperances i desesperació fàcil	55
5. Història de les ombres	63
6. Arriba el nou mil·lenni: 9 de novembre de 1989	77
7. Arriba el nou mil·lenni: 1 de gener de 1994	85
8. Arriba el nou mil·lenni: 30 de novembre de 1999	93
9. Arriba el nou mil·lenni: 11 de setembre de 2001	105
10. Arriba el nou mil·lenni: 15 de febrer de 2003	109
11. Canviar l'imaginari del canvi	113
12. Sobre la part indirecta de l'acció directa	119
13. L'àngel de la història alternativa	127
14. Viagra per als caribús	131
15. Fotre el camp del paradís	135
16. La gran divisòria	143
17. Després de la ideologia, o alteracions del temps	153
18. El local global, o alteracions en joc	159
19. Un somni que triplica l'extensió de Texas	167

20. Dubtes	175
21. Viatge al centre del món	181
Mirar enrere. Les fites extraordinàries de la gent normal (2009)	187
Tot pren forma i tot es desmunta (2014)	201
Endavant i endarrere. Postfaci	217
Notes. Una nota sobre la terminologia	225
Agraïments	235

Mirar-se la foscor

El 18 de gener de 1915, quan feia sis mesos que havia començat la Primera Guerra Mundial, mentre tot Europa estava convulsa matant i morint, Virginia Woolf va escriure al seu diari: «El futur és fosc, que al final és el millor que pot ser el futur, diria».² Fosc, sembla que digui, d'inescrutable, no de terrible. Sovint confonem una cosa amb l'altra. O transformem la possibilitat de conèixer el futur en una certesa, l'acompliment de totes les nostres pors, el punt més enllà del qual no hi ha camí possible. Però al final, sempre passen coses molt més estranyes que la fi del món.

Fa un parell de dècades, qui es podria haver imaginat un món en què la Unió Soviètica hagués desaparegut i en què hagués arribat Internet? Qui hauria somiat que el presoner Nelson Mandela es convertiria en el president d'una Sud-àfrica transformada? Qui va preveure el ressorgiment del món indígena, que té en la revolta zapatista al sud de Mèxic la cara més visible, però no l'única? Qui, fa quaranta anys, hauria pogut concebre el canvi en l'estatus de tots els que no són blancs, mascles o heterosexuales, les converses obertes sobre poder, natura, economies i ecologies?

De vegades sembla que no només sigui fosc el futur, sinó també el present: pocs reconeixen que vivim en un món transformat radicalment no només pels malsons del canvi climàtic i la globalització econòmica, sinó també pels somnis de la llibertat, de la justícia, i que s'ha transformat gràcies a coses que no ens hauríem pogut imaginar. Ens ajustem als canvis sense mesurar-los; oblidem fins a quin punt ha canviat la cultura. El Tribunal Suprem dels Estats Units va decidir a favor dels drets dels homosexuals a gran escala l'estiu de 2003* i al final de 2004 va negar-se a revisar la sentència del Tribunal Superior de l'Estat de Massachusetts a favor del matrimoni entre persones del mateix gènere, dues sentències inconcebibles unes dècades abans. Quina suma de canvis graduals i imperceptibles les van fer possibles, i com s'hi va arribar? Així, hem d'esperar que els nostres somnis es facin realitat, però també hem de reconèixer un món que serà més salvatge que no ens l'imaginem.

Un dia de juny de 1982, un milió de persones es van trobar a Central Park, a Nova York, per demanar la congelació bilateral de la carrera nuclear com a primer pas per al desarmament. No se'n van sortir. El moviment pro congelació era ple de gent que creia que en uns quants anys

* El 26 de juny de 2003 el Tribunal Suprem va anul·lar la sentència del cas Lawrence contra Texas, en què van arrestar i acusar dos residents de Houston de violar una llei que prohibia les relacions sexuals entre dos homes. El tribunal va decidir que el dret constitucional a la intimitat feia que l'estat no tingués res a dir sobre les activitats entre dos adults que tenien el consentiment mutu. Aquesta decisió era molt diferent de la del tribunal de 1986 en el cas Bowers contra Hardwick, que ratificava una llei de Geòrgia que criminalitzava la sodomia, el terme bíblic per descriure el sexe oral i anal.

aconseguirien el seu objectiu i se'n tornarien a fer les seves coses. Els motivava una narrativa que deia que el món seria un lloc segur. Entre altres coses, que seria segur anar-se'n a casa i deixar l'activisme. Molts se'n van tornar cap a casa decebutos i cremats, tot i que n'hi ha que encara fan molt bona feina. Però en menys d'una dècada es van negociar grans reduccions d'armes nuclears, amb l'ajuda dels moviments antinuclears europeus i l'impuls que van donar al darrer president de la Unió Soviètica, Mikhaïl Gorbaxov. Des de llavors, el tema ha quedat en segon pla i hem perdut gran part del que havíem guanyat. El senat dels Estats Units va negar-se a ratificar el Tractat de prohibició completa de les proves nuclears, que podria haver contribuït a posar fi al desenvolupament i la proliferació de les armes nuclears. En canvi, la cursa armamentista continua amb països que s'afegixen a l'adquisició d'armes nuclears, i l'administració Bush que governa actualment s'està plantejant de reprendre les proves nuclears completes que es van aturar el 1991, reprendre el desenvolupament i la fabricació d'armes nuclears, augmentar-ne l'arsenal (tot i que el Congrés va retirar els fons dels nous programes de míssils nuclears el novembre de 2004) i potser fins i tot fer-ne servir de maneres que fins ara estaven prohibides. L'activisme per la congelació de l'armament nuclear va plegar massa d'hora perquè tenia una visió fixa i un calendari poc realista, i no va anticipar que la Guerra Freda podia acabar cap al final de la dècada. No van fer prou pressió ni van aguantar prou temps per recollir el famós dividend de la pau, i per tant no n'hi va haver.

Sempre és massa d'hora per marxar a casa. I sempre és massa d'hora per calcular-ne l'efecte. Una vegada vaig llegir una anècdota que escrivia algú que havia estat a la Vaga de les Dones per la Pau (la sigla en anglès, WSP), el primer gran moviment antinuclear als Estats Units, el que va contribuir a una gran victòria: el Tractat de prohibició parcial de proves nuclears de 1963, que va posar fi a les proves d'armes nuclears sobre terra i a gran part de la pluja radioactiva que apareixia a la llet materna i les dents dels bebès. (I la WSP va contribuir a la caiguda del Comitè d'Activitats Antiamericanes [la sigla en anglès, HUAC], el Departament de Seguretat Nacional dels Estats Units d'aquells temps. Es van posicionar com a mestresses de casa i van fer servir els rumors com a eina per aconseguir que els interrogatoris anticomunistes de l'HUAC fossin ridículs.) Una dona de la WSP va explicar que un matí de pluja va sentir-se estúpida i inútil protestant davant la Casa Blanca de Kennedy. Anys més tard va sentir que el Dr. Benjamin Spock (que s'havia convertit en un dels activistes més rellevants en aquest tema) deia que per a ell el moment clau havia estat veure un petit grup de dones que protestaven sota la pluja davant de la Casa Blanca. Si hi estaven tan compromeses i amb tanta passió, va pensar que ell també havia de considerar més atentament el problema.

La llei de causa i efecte assumeix que la història marxa cap endavant, però la història no és un exèrcit. És un cranc que s'escapoleix de costat, una gota d'aigua dolça que desgasta una pedra, un terratrèmol que posa fi a segles de tensió. De vegades una persona inspira un moviment, o ho fan les seves

paraules dècades més tard; de vegades unes poques persones apassionades canvien el món; de vegades comencen un moviment de masses i són milions que canvien el món; de vegades aquests milions se senten empesos per la mateixa indignació o els mateixos ideals, i ens arriba el canvi com un canvi del temps. Totes aquestes transformacions tenen en comú que comencen amb la imaginació, amb l'esperança. L'esperança és una aposta. És una aposta pel futur, pels teus desitjos, per la possibilitat que el cor obert i la incertesa valguin més que la grisor i la seguretat. L'esperança és perillosa, i alhora és el contrari de la por, perquè viure és arriscar.

Dic tot això perquè l'esperança no és com un número de loteria que pots tenir a les mans mentre estàs assegut al sofà, amb la sensació que tindràs bona sort. Ho dic perquè l'esperança és una destrall amb què pots destrossar portes si hi ha una urgència; perquè l'esperança t'ha d'empènyer a sortir per la porta, perquè et costarà totes les forces separar el futur de guerres eternes, de l'anihilació dels tresors de la terra i de l'explotació dels pobres i els marginats. Esperar només vol dir que un altre món és possible, no que estigui promès ni garantit. L'esperança exigeix acció; l'acció és impossible sense esperança. Al principi del seu enorme tractat sobre l'esperança dels anys 1930, el filòsof alemany Ernst Bloch va escriure: «El funcionament d'aquesta emoció exigeix gent que es llanci activament en el que s'està esdevenint, a la qual cosa pertanyen ells mateixos».³ Esperar és donar-te al futur, i aquest compromís amb el futur fa que el present sigui inhabitable.

Pot passar qualsevol cosa, i ho determina totalment si

actuem o no. Tot i que no hi ha cap número de loteria per als mandrosos i els indiferents, per als qui s'impliquen hi ha l'aposta tremenda per les majors inversions ara mateix. Us ho dic no perquè no m'hagi adonat que els Estats Units s'han despistat fins al punt de quasi destruir-se a si mateixos i els valors que diuen tenir a la recerca d'un imperi mundial i l'erradicació de la democràcia a casa, o que la nostra civilització s'acosta a la destrucció de la natura de què depenem (els oceans, l'atmosfera, les espècies incomputables de plantes i insectes i aus). Ho dic perquè m'he adonat que sorgiran guerres, el planeta s'escalfarà, moriran espècies, però quantes, quants graus i quantes espècies sobreviuran depèn de si actuem o no. El futur és fosc, d'una foscor que tant pot ser la del ventre com la de la tomba.

Aquí, en aquest llibre, vull proposar una nova visió de com es dona el canvi; vull exposar algunes de les victòries que es passen per alt; vull valorar el món salvatgement canviat en què vivim; vull desfer-me de les assumpcions perjudicials que impedeixen a molts tenir una veu al món. Vull tornar a començar, amb una imaginació adequada a les possibilitats i l'estranyesa i els perills de la terra en aquests moments.